

Wyrok z dnia 14 lipca 2005 r.

II UK 295/04

Decyzja stwierdzająca ustanie ubezpieczenia społecznego rolnika nie jest wydawana w wyniku wznowienia postępowania w sprawie zakończonej ostateczną decyzją o podleganiu temu ubezpieczeniu, lecz w wyniku wszczęcia nowego postępowania, w którym organ rentowy ustalił, że osoba podlegająca dotychczas ubezpieczeniu przestała spełniać ustawowe wymagania tego ubezpieczenia.

Przewodniczący SSN Maria Tyszel, Sędziowie SN: Beata Gudowska, Andrzej Wasilewski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 lipca 2005 r. sprawy z wniosku Adama R. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w W. o objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 17 czerwca 2004 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 17 czerwca 2004 r. [...] oddalił apelację wnioskodawcy - Adama R. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 18 lutego 2003 r. [...] oddalającego jego odwołanie od wydanej na podstawie art. 36 oraz art. 3a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziału Regionalnego w W. z dnia 5 sierpnia 2002 r. stwierdzającej ustanie ubezpieczenia społecznego rolników dla wnioskodawcy od dnia 1 kwietnia 1997 r. w związku z rozpoczęciem prowadzenia przezeń działalności gospodarczej i niespełnieniem wymagania ustawowego określonego w art. 5a tej ustawy. W uzasadnieniu tego wyroku

Sąd Apelacyjny stwierdził, że wnioskodawca w roku 1997 nie podlegał przez cały rok opłacaniu składek z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym, gdyż rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej z dniem 1 lutego 1997 r., przy zaniechaniu poprzednio prowadzonej działalności gospodarczej w dniu 1 grudnia 1996 r. Tymczasem, mając na uwadze przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, a w szczególności art. 3 tejże ustawy, ubezpieczeniu podlega rolnik z mocy ustawy, a na wniosek tylko w takim przypadku kiedy ustawa to przewiduje. Wynika to również z dyspozycji art. 5a tej ustawy, dającego rolnikowi - w okolicznościach tam wskazanych - możliwość wyboru formy ubezpieczenia, przy spełnieniu bezwzględnie warunku podlegania nieprzerwanie przez rok ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie, o ile w czasie dalszego trwania tego ubezpieczenia podjął pozarolniczą działalność gospodarczą. Nawiązując do tej regulacji prawnej, Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku stwierdził, iż „słusznie Sąd I instancji wskazał, powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, że podleganie i rozpoczęcie działalności gospodarczej musi mieć miejsce dopiero po rocznym nieprzerwanym podleganiu rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu. Wnioskodawca tego warunku oczywiście nie spełniał, gdyż przez okres do 31.03.1996 r. i od 1.02.1996 r. do 31.01.1997 r. wprawdzie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników, to w okresie od 1.04.1996 r. do 30.11.1996 r. podlegał ubezpieczeniu z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.”

W kasacji od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 17 czerwca 2004 r. pełnomocnik wnioskodawcy zarzuciła: po pierwsze - naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c. „na skutek pominięcia okoliczności, że zaskarżona decyzja wydana została z naruszeniem przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego dotyczących warunków wzruszania decyzji ostatecznej”, bowiem „nie istniały przesłanki do wznowienia postępowania określone w art. 145 § 1 k.p.a. i do zmiany decyzji ostatecznej z dnia 20 lutego 1997 r., którą wnioskodawca został objęty ubezpieczeniem społecznym rolników od 1 grudnia 1996 r.”; po drugie - „naruszenie prawa materialnego: - art. 155 k.p.a. w związku z art. 16 § 1 k.p.a. na skutek niezastosowania tego przepisu; - art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) polegające na przyjęciu, że warunkiem podlegania wnioskodawcy ubezpieczeniu społecznemu rolników w związku z podjęciem przez niego pozarolniczej działalności gospodarczej w okresie od 1 kwietnia 1996 r. do 30 listopada 1996

r. jest legitymowanie się nieprzerwanym, co najmniej rocznym okresem podlegania temu ubezpieczeniu w pełnym zakresie bezpośrednio przed podjęciem tej działalności.” Równocześnie, jako okoliczność uzasadniającą przyjęcie kasacji do rozpoznania pełnomocnik skarżącego wskazała „rażące naruszenie prawa, ponieważ zaskarżona decyzja godzi w zasadę trwałości decyzji administracyjnej i ochrony praw nabytych. W aktach sprawy brak jest jakiegokolwiek dowodu, by wznowione zostało postępowanie w sprawie objęcia wnioskodawcy ubezpieczeniem społecznym rolników z dnia 1 grudnia 1996 r. - po zawieszeniu od 1 grudnia 1996 r. działalności gospodarczej. Gdyby nawet takie postępowanie było wszczęte, to zgodnie z art. 146 § 1 uchylenie decyzji z dnia 20 lutego 1997 r., którą powód został objęty ubezpieczeniem rolniczym nie mogłoby nastąpić z uwagi na upływ czasu - pięć lat od dnia wydania decyzji.” W konsekwencji, w kasacji sformułowany został wniosek „o zmianę zaskarżonego wyroku oraz uchylenie decyzji KRUS Oddziału Regionalnego we Wrocławiu z dnia 20 sierpnia 2002 r.” oraz „o zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do dyspozycji art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98), która weszła w życie z dniem 6 lutego 2005 r. (art. 6 tej ustawy), do złożenia i rozpoznania kasacji od orzeczenia wydanego przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, a także do odmowy przyjęcia kasacji do rozpoznania, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Zasady i warunki ubezpieczenia społecznego rolników określają przepisy ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (art. 1), natomiast decyzje w sprawach „podlegania ubezpieczeniu oraz ustania ubezpieczenia” wydaje z urzędu lub na wniosek Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (art. 36 ust. 1 pkt 1 i art. 36 ust. 2 w związku z art. 2 ust. 2 oraz art. 3 tej ustawy). Decyzje w sprawie „podlegania” oraz w sprawie „ustania” ubezpieczenia społecznego rolników mają przy tym charakter rozstrzygnięć deklaratoryjnych. Innymi słowy, decyzje te wydawane są w celu autorytatywnego stwierdzenia w konkretnej sytuacji faktycznej, że (a) albo osoba, która dotychczas nie była objęta tym ubezpieczeniem, spełniła określone ustawą wymagania prawne, które uzasadniają „objęcie”

jej tym ubezpieczeniem (decyzja o podleganiu temu ubezpieczeniu), (b) albo osoba, która dotychczas była objęta tym ubezpieczeniem, nie spełnia już (przestała spełniać) określone ustawą wymagań prawnych, które uzasadniają „objęcie” jej tym ubezpieczeniem, i z tej przyczyny w stosunku do niej ubezpieczenie to „ustało” (decyzja o ustaniu podlegania temu ubezpieczeniu). Oznacza to, że decyzja w sprawie stwierdzenia „ustania ubezpieczenia” nie jest wydawana w wyniku wznowienia postępowania w sprawie zakończonej uprzednio wydaniem ostatecznej decyzji o „podleganiu ubezpieczeniu”, bowiem nie ma ona na celu ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia tej samej sprawy ze względu na zarzut kwalifikowanej wadliwości uprzedniego postępowania zakończonego wydaniem decyzji o objęciu ubezpieczeniem, lecz jest wydawana w wyniku wszczęcia nowego postępowania, w którym organ rentowy stwierdza, że osoba podlegająca dotychczas ubezpieczeniu następnie przestała spełniać wymagania ustawowe konieczne dla dalszego objęcia jej tym ubezpieczeniem.

Równocześnie, zgodnie z dyspozycją art. 5a zdanie pierwsze ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 maja 2004 r.) oraz utrwalonym już orzecznictwem Sądu Najwyższego w tym zakresie, warunkiem objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników rolnika, który - nie będąc pracownikiem - podejmuje pozarolniczą działalność gospodarczą, było poprzedzające bezpośrednio datę rozpoczęcia tej działalności i trwające nieprzerwanie co najmniej przez jeden rok podleganie z mocy ustawy temu ubezpieczeniu w pełnym zakresie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2000 r., II UKN 54/00, OSNAPiUS 2002 nr 12, poz. 290).

Tymczasem w rozpoznawanej sprawie jest poza sporem, że wnioskodawca podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników naprzód w okresie od dnia 1 października 1994 r. do dnia 31 marca 1996 r., a następnie w okresie od dnia 1 grudnia 1996 r. do dnia 31 stycznia 1997 r. Kiedy więc w dniu 18 lutego 1997 r. wnioskodawca powiadomił organ rentowy, że (nie będąc pracownikiem) poczynawszy od dnia 1 lutego 1997 r. ponownie podjął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej, organ rentowy decyzją z dnia 5 sierpnia 2002 r., wydaną na podstawie art. 36 oraz art. 3a ustawy o ubezpieczeniu społecznemu rolników, trafnie stwierdził, że z dniem 1 kwietnia 1997 r. ustało rolnicze ubezpieczenie społeczne w stosunku do wnioskodawcy w związku z ponownym podjęciem przezeń w dniu 1 lutego 1997 r. pozarolniczej działalności gospodarczej, ponieważ wnioskodawca nie spełniał wówczas okre-

ślonego w art. 5a zdanie pierwsze ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 maja 2004 r.) wymagania ustawowego dotyczącego podlegania z mocy ustawy rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu nieprzerwanie co najmniej jeden rok w okresie bezpośrednio poprzedzającym datę rozpoczęcia tej działalności, bezpośrednio przed datą podjęcia pozarolniczej działalności gospodarczej (przed dniem 1 lutego 1997 r.) wnioskodawca podlegał z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie dopiero od dnia 1 grudnia 1996 r. W tej sytuacji, oczywiście bezzasadne okazały się podniesione w kasacji zarzuty dotyczące zarówno naruszenia przepisów art. 145 § 1, art. 146 § 1, 155 oraz art. 16 § 1 k.p.a., jak i zarzut naruszenia art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 maja 2004 r.).

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² k.p.c. w związku z art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98) orzekł jak w sentencji.

=====